

ցունել անոնց մէջ շուտով, տալով հեղանիւթոյն 0^ր, 15 թանձրութիւն: Յրտացուցիչ ընդունարանները կը դըրուին ցորենոյ շտեմարաններու մէջ, վանդակափեղկով գոցուած, որպէս զի օդը համարձակ կարենայ մէջէն քայել: Շատ անգամ ընդունարաններուն մէջ ջուր ցուրտ կը քալցունեն օձապտոյտ խողովակով: Լուպոլին չափն է 1 հազարադրամ առ 1 հարիւրալիտր գարեջուր սեղանոյ, և 2 հազարադրամ այն գարեջրոյ համար, որ երկար ժամանակ պիտի պահուի:

Երբոր պաղի քաղցուն, դնել զնա խմորման տաշտերու մէջ, և աւելցունել վրան լորձն գարեջրոյ, որոյ համեմատութիւնը կը տարբերի ըստ եղանակին և ըստ գօրութեան քաղցունոյն երկուքէն մինչև չորս հազարադրամ առ 1000 լիտր, և ունել 20^ր բարեխառնութե մէջ: Խմորման գործատունը պէտք է չորս կողմէն բաց ըլլալ, որպէս զի բնածխական թթուութե կարենայ համարձակ դուրս ելնել: Առաջին խմորումը կը տևէ 24 ժամէ մինչև 48 ժամ, և գոյանայ շատ փրփուր որ տաշտէն դուրս կը վազէ ուրդերու մէջ: Անկէ ետեւ լեցունել շիշերու մէջ մինչև բերան, ուր աւարտի խմորումն գարեջրոյ սեղանոյ. և դնել այս շիշերը մարդակներու վերայ, որոց տակ դրուած ըլլան ուրդեր, վազած փրփուրը ժողվելու համար: Այս փրփուրները ճմլելով պարկերու մէջ, կը գործածուին իբրև զլորձն գարեջրոյ: Եւ երբոր աւարտի խմորումն, պայծառացունել զհեղանիւթն սոսրնձիւ ձրկան:

Իսկ այն գարեջուրը որ երկար ժամանակ պիտի պահուի, խմորել դանդաղութեամբ այլևայլ շաքաթ, մեծամեծ տաշտերու մէջ, որք տանին մինչև 100 հարիւրալիտր:

Եթէ գարեջուրը դուրի շիշերու մէջ և բերանը դոցուի քանի որ խմորումը բոլորովին չէ դադրած, կ'ըլլայ գարեջուրը փրփրալից, որ աւելի հաճոյական է և զովարար: Սովորական գարեջուրն պարունակէ 2-4 առ 100 ալքոհլ, 90-

95 ջուր, մնացորդն է շաքար, համեմային նիւթ, թթուութե կաթնական, և այլն: Եւ եթէ գարեջուրն ըլլայ բարկ, յայնժամ պարունակէ 5-8 ալքոհլ անջուր:

Հ. Մ. Բ.

Յանցաւոր և քշռաւ կիւն մը.

Այսօրին դռնակէն զլուսը քիչ մը դուրս հանելով տոգոյն և հիւանդոտ դեռահասակ կին մը, կանչեց կառավարը և ըսաւ. երբոր բլրոյն կէս ճամբան հասնիս՝ ձիերը կեցուր. հոն աջակողմը պզտի ճամբայ մը կայ ուսկից ոտքով կ'ուզեմ երթալ:

Կառքը դեռ քիչ մըն ալ բլրէն վեր ելլելով, որ Լոնտրայէն երկու օր հեռու էր Տէվոնշիրի խորերը, կառավարը գետին ցատքեց, բացաւ դռնակը, և անանկ քաղաքավարութեամբ մը՝ որ չեն ունենար ընդհանրապէս այս իրենց ձիերուն ընկերութեանը և խարաղանին հնչեցընելու միայն վարժած մարդիկը, ձեռք տուաւ սենեկապետ կնկանը որ ամենէն առաջ ելաւ, ետքէն օգնեց իջնելու նաև մանկամարդ տիկնոջ մը որ վարմանալի գեղեցկութիւն մ'ունէր, թէպէտ նուազած: Հազիւ թէ ոտքի վրայ կրնար կենալ. դողդոջուն քայլերը նշան էին ցաւազար մարմնոյն: Նորֆոլք տիկինն էր ազնուական և պատուաւոր ընտանիքէ, որ երկայն բացակայութենէ մը ետքը Անգղիա դառնալով կը ծածկէր անունը և ինչուան երեսը:

— Խնդրեմ սպասէ մինչև որ դառնամ, ըսաւ տիկինը կառավարին: Եւ կռթնելով սենեկապետ կնկանը թևին վրայ, սկսաւ առաջ երթալ ցուցած ճամբէն, զոր կը պատէին երկու կողմանէ տերևներով պատած և թուշուններով լի մեծամեծ ծառեր: Բնութիւնը երջանիկ կ'երևար. արեւը կը շողար բովանդակ ճառագայթներովը, երիտաւ սարդ կնկէն դուրս ուրիշ տխուր մէկիկ մը չկար: Որչափ որ առաջ կ'երթար

որտին բարախմունքները կը սաստկանային, ամենայն ինչ իրեն միտքը յիշատակ մը կը ծնուցանէր և իւրաքանչիւր յիշատակ՝ ցաւ մը:

Հասաւ որսարանի մը դուռը ուր նոր մանտացի կամ սպքսոն ցեղէ մեծազգի պարոնէ մը տնկուած էին դարերով առաջ նշդարիներ և կաղնիներ: Պահ մը տարակուսեցաւ. կան բաներ որ թէպէտ առերևոյթ խիստ պարզ են, բայց կը զարթուցանեն ի մեզ ամենէն աւելի ներքին կիւրքը: Այս տիկինս ալ նոյն բանը կը զգար. առանց սաստիկ յուզմունք մը իմանալու չկրցաւ զպչիլ որսարանին դրանը. բոլոր արիւնը կուրծքը վազեց, կարծես թէ զինքը խղճելու համար: Վերջապէս ինքզինքը քաջալերելով մտաւ ներս. աչուրները ուղեցին բովանդակել որսարանն իր ամբողջ տարածութեամբը. անոնց վրայ շատ աւելի ցաւ նկարուած էր որչափ որ ամենէն ճարտասան բերանը չէր կրնար բացատրել:

Յորդահոս արցունքներ կ'ողողէին երեսը. Աստուած մեզի տուած է արցունքը իբրեւ իր արարածներէն ամենէն աւելի թշուառներուն:

Այս դժուարին դրից մէջ միայն մէկ ականատեսի մը ներկայութիւնը զինքը կը նեղէր. սենեկապան կնիկը հոն, իրեն մօտ, իր քայլերուն հետ կպած. քիչ ատենէ ի վեր իրեն քով ծառայութեան մտած ըլլալով, և օտար ալ ազգէ, չէր կրնար իմանալ իր ցաւոց պատճառը. բայց անծանօթ ցաւերն ալ ոչ ինչ նուազ կարօտ են միայնութեան: — Հոս կեցիր, փրանկիսկա, ըսաւ տիկինը, որսարանին բերանը կեցիր, նորէն կը դառնամ կու գամ:

Եւ որովհետեւ աղջիկը կ'ուզէր հետը գալ իրեն քալուածքին օգնելու, թեւ տալու համար,

— Կեցիր, ըսաւ, անանկ իշխանական կերպով մը, որուն միակ պատասխանը հնազանդիւն է:

Տասն անգամ այս տեղերուն կանաչութիւնը նորոգուած էր քանի որ ուսուրները կտրեր էր հոնկից: Ան ատեն

ծաղկեալ էր երիտասարդութեամբ, ան ատեն այնչափ երջանիկ էր որ կարծես թէ ապագայէն ամենին չէր վախնար...

Այն տեղը ուր խաղաղութիւնը երբեմն այնչափ քաղցր էր, ինքը կը դառնար խռովալից, մէկ վստահութիւն մը միայն ունենալով, այն է քիչ ատենէն մեռնելու. վասն զի ցաւը յամրաշարժ տենդի մը պէս կեանքը կ'այրէ կը մրկէ: Սակայն այս դժնդակ համոզմունքը զինքը վհատեցնելու տեղ իրեն կ'երեւցնէր այն միակ հանգիստը որ իրեն համար կարենար գտուիլ և որովհետեւ իր ժամերը համրուած էին, որովհետեւ մահուամբ իր ամեն յանցանքներուն պատիժն ընդունելով պիտի սրբուէր, այնչափ անարժան չէր համարեր ինքզինքը դեռ միանգամ մըն ալ տեսնելու այն որսարանը, այն դղեակը, այն սրբազան բնակարանը ուր իր տղաքը կ'ապրէին:

Քիչ մ'աւելի համարձակութեամբ սկսաւ քալել. բոլոր ծառազարդ ճամբաները իրենց դալարագեղ շրջանակներովն ընտանի էին իրեն. կը կարծէր որ դեռ երէկ հոնկից քալեր էր. շատ չինութիւններ որ իրեն հրամանովը եղած էին՝ դեռ կը կենային: Հիւանդացեալ սիրտը յիշեց այն մտերմութեան և սիրոյ ժամերը՝ զորոնք իր ապերախութիւնը և մատնութիւնը ջնջած պիտի ըլլային երկանը մտքէն: Թէպէտեւ ունէր կրօնից նպաստաւորութիւնն որ կու տայ մեզի ճշմարիտ մխիթարութիւնները, թէպէտեւ այս կրօնքս կը ներէր իրեն որ կարծէ թէ զղումը ելած էր առաջի անոր որուն անսպառ բարութիւնը ամեն յանցանքի համար կ'ողորմի, սակայն չէր համարձակէր վստահիլ լիովին թողութեան մը. արդէն թողութիւնը անմեղութեան խաղաղութիւնը կրնայ տալ:

Երբ որ հասաւ որսարանին այն տեղը՝ ուսկից դղեակը կը տեսնուէր, քանի քանի զգացմունքներ արթնցան միանգամայն հոգւոյն մէջ: Դեռ նոյն երեւոյթը պահեր էր ինչ որ ունէր այն ատեն յորում ինքն էր տանտիկին. գեղեցիկ և կէս միջին որմունքները կարծես թէ դա

րերու լուծեամբը պահպանուած էին . մարգագետինը թաւիշանման կանաչութենէն բան մ'ալ չէր կորսնցուցած . ծառերը, ծաղիկները, թուփերը կ'ընծայէին ինչպէս և միշտ իրենց աղուոր զովութիւնը . փոխուած բան մը չկար իրմէ զատ : Ժամանակաւ բոլոր դռները կը բացուէին զինքը ընդունելու համար, վազող վազողի զինքը կը դիմաւորէին՝ իր ներկայութեանը պատճառած ուրախութեամբը, արբեցութեամբը . այսօրուան օրս իր մօտենալուն իւրաքանչիւր դք պիտի փախչէր : Ուրիշ կին մը կը կրէր այն անունը որով ինքը կը մեծարուէր ատենօք, գրաւած էր այն տեղը որ իրենն եղած էր . ուրիշ կին մը կը կատարէր այն պարտքերը որոնց ինքը եղած էր մատնիչ : Ինչ ամօթ, ինչ պատիժ : Ուզեց գլուխը մէկ դի դարձնել, և աչուրները տնկուեցան մնացին այն սենեկին պատուհաններուն վրայ որուն մէջ առաջին անգամ մայր եղաւ : Իր տղոց վրայ ունեցած բոլոր խանդաղատանքը շարժեցան ալ աւելի սաստիկ, բայց ցաւագին զգացմամբ . կարծեց որ իրեն կը հարցնէին թէ արդեօք կատարած էր ինչ որ մօր անունը իրեն կը սահմանէր : Զաւկընէրը՝ այն պատուական գանձը որուն համար մնացած բոլոր կեանքը կու տար, զաւկընէրը՝ հիմա սոյն յարկին տակն էին, ուրիշէ մը ընդունելով այն սէրը, այն խրատները զորոնք ինքը պէտք էր որ տար, վասն զի այս էր իր պարտքը . և ոչ միայն անոնց համար ալ չունէր հոգ և խրատ, հապա և ոչ փայփայանք :

Յանկարծ զղեկին մէկ դռնէն ելաւ նորահասակ կին մը կռթնելով մարդու մը թևին վրայ որ հասակին բովանդակ ուժին մէջն էր . իրենց կերպը, քալուածքը, խօսակցութեան եղանակներն, ամենայն ինչ կ'իմացնէր փափուկ և ներքին բան մը : Ճանչցաւ որ այս այն մարդն էր զոր կը պարծեր երբեմն իր էրիկն անուանելու, իր տղոցը հայրը, ուսկից բաժնուեր էր, ուսկից փախեր էր, և այն կինը որ իրեն տեղը բռնած էր առաքինութեամբ և հաւա-

տարմութեամբ : Լէտի Նորֆոլք այնչափ խոնարհած էր իր թշուառութիւններէն՝ որ այս տեսարանիս իրեն պատճառած առաջին վշտէն ետքը, շնորհակալ եղաւ աստուածային արդարութեան նորէն տեսնալուն համար զանկայ՝ որ ամենայն իրօք արժանի էր վայելելու երջանկութիւն մը զոր ինքը անոր տալու զլացած էր :

Խեղքը գլխէն գացած քիչ մնաց որ ետ պիտի դառնար երբ շատ մը ձայնէրու ճռուողիւնը զինքը ստիպեց որ ծածկուի վարդենիներու թփուտի մը ետև : Տեսաւ իրեք մատողաշ աղջիկներ որոնց ետևէն կու գար դայեակը քիչ մը հեռուկեկ : Իրենց ամեն շարժումները կը յայտնէր ուրախութիւն և առողջութիւն . պզտիկ սիրուն ոտուրներն հազիւ կը դալէին նորաբոյս խոտերուն . թևերնին իրարու հիւսած էին : Ամենէն մանրը որ տասնըմէկ տարեկան էր խնդրեց մէկալ քոյրերէն որ կենան, որպէս զի կարենայ նայիլ այծեթփիկին վրայ թռչնիկներու բոյնի մը՝ զոր առջի օրն ալ տեսեր էր և մայրերնին կը ծածկէր թևերովը : Այս խօսքերը շիտակ գացին ուրիշ մօր մը սիրտը՝ թփիկին ճիւղերուն մէջէն : Երբոր կեանքերնիս յանցանքով մը կ'արատենք, կարծենք թէ բոլոր աշխարհքի ջանքը ան է որ զմեզ յանդիմանէ . ամենէն պարզ գործողութեանց մէջ ծածուկ դիտաւորութիւն մը կը կատարածինք . ամենէն յայտնի խօսքը մեզի համար երկդիմի է, և ինչուան տղոց անուշ լեզուին մէջ մեր խղճմտանաց խայթին ձայնը կը գըտնանք :

Այս ամեն բանս կ'անցնէր Լէտի Նորֆոլքին սրտէն իր գեղեցիկ ուղուզափայլ աղջիկներուն առջև : Յիրաւի անոնք էին . կարելի չէր խաբուիլը . մօր մը սիրտը ամենայն ինչ կը գուշակէ : Արդէն տեսած չէր զանոնք իր երազներուն մէջ ալ, ոչ միայն իրենց կերպարանքովը և տարիքովը զոր ունէին իր փախչելուն ատենը, հապա իբրև թէ մեծնալով աչքին դիմաց : Հիմա բաւական էր մէկ քայլը, մէկ շարժումը ի-

րենց հասնելու համար. գրեթէ գրեթէ քաղցր շունչերնին ալ կ'առնէր. ինչպէս դիմանայ: Մազ մնաց որ պիտի յարձըկէր, երբ ձայն մը կարծես թէ աղաղակեց իրեն աղեացը խորերէն:

— Կ'ուզեմ գնել ուրախութիւնդ այս տըկար արարածներուն հանգիստը տալին. ու վրայ ընելով, զորոնք այնպէս չարաչար անարգեցիր ալ: Կ'ուզեմ ատոնք զոհել իրենց պատանեկութեանն համար խիստ գողտր տեսարանի մը, որուն յիշատակը պիտի քալէ միշտ կեանքերնուն հետ տաղտկացնելու համար զայն:

Հնազանդեցաւ. մայրենի զգացմունք մը զինքը պիտի մղէր, նոյն զգացմունքը զինքը զսպեց: Մայրը յաղթանակեց մօրը վրայ:

Նոյն ատեն պոռայ պզտիկ աղջիկը.

— Տէր իմ Աստուած, ձագերը միս մինակ են, անօթի են, զիրենք կերակրողն ալ չկայ. մեռաւ արդեօք. զինքը սպաննեցին որ չդառնար:

— Մօրերնուս տանինք, ըսաւ անդրանիկը, ինքը կը հոգայ. վասն զի միշտ կ'ըսէ որ երեսի վրայ ձգուածներու պէտք է գութ և պաշտպանութիւն ցուցնել:

Խեղճ Լէտի Նորֆոլք. ասիկայ քուկին դատակնիքդ չէ, դու որ մեռած չես և սակայն չդարձար: Եղկելին իբրեւ թէ տղոցմէն վնասուած ըլլար, բոլոր ուժը գտաւ փախչելու համար: Արագ և հաստատուն քայլով մը գնաց դէպ 'ի անտեղը ուր ձգեր էր զփրանկիսկա. առանց բառ մը արտաբերելու՝ նշան ընելով որ ետեէն դայ, մտաւ շուտով կառքը. կառավարին խարազանը շառաչեց օդուն մէջ, ձիերը սկսան թրուշիլ:

Փրանկիսկա բոլոր ճամբուն ատենը զգուշացաւ տիրուհւոյն լռութիւնը կրտրելէն. բայց երբ մերձակայ քաղաքը հասան՝ իմացաւ ճիշտ մը փրցընելով որ այս լռութիւնը... յաւիտենական պիտի ըլլար:

Օ Տ Ի Պ Է Ռ

Անառատիկ կամ ես առ դուրս և յախեմ.

(Յայտն. Դ. 20):

Մեր ոմն էր տառապեալ, և նստէր և ունին դնէր մոնչման ծովուն, և լսէր զգոչիւն ալեացն՝ որպէս վերանային և բախէին ուժգին ընդ ժայռս խարակացըն, իբրու եթէ փլուզանել իմն գնուսին: Կայր դադարէր 'ի գիշերի և ասէր. «Աստուած, ողորմեա մանկանցն որք նաւեն զհասարակ գիշերաւ, (թէպէտ և ոչ իմ իցեն նոքա.) քանզի 'ի վերանալ ալեացն, և 'ի հնչել հողմոյն ընդ պատուհանս, և 'ի բախել ընդ ձեղունս, 'ի կոտորել զպաղպաղուն կատարս վերնացայտ կոհակացն, և 'ի սփռել որպէս փետուրս ցիր և ցան 'ի դաշտի, յայնժամ յիշեմ՝ զերկոսին պատանեական իմ: պատանեակքն իմ'որք գուն գործէին վաստակէին և ոչ թողուին զիս կարօտեալ, և ոչ տային ինձ թոյլ վճարել զտասանորդ շինին մերոյ: Ոչ, չեն իմ'սոքա. իմ պատանեակքս ծովակուր եղեն, երկեակքն իմ այնոքիկ, — մինչ չե իսկ ծնեալ էր բազմաց 'ի սոցունց աստի: Քաջ գիտեմ թէ քանի խիստ իցեն հարուածքն, յորմէ հետէ տեսի զկինս իմ տառապեալ զի ելանէր և իջանէր և դարձեալ երթայր և դայր 'ի վեր 'ի վայր, և ես երթայի զհետ նորա, և ոչ բաւէաք լսել զձայն իրերաց 'ի սաստկութենէ մոնչելոյ հողմոյն և ծովուն՝ որ զայրանայր և որոտայր և բաղխէր 'ի մէջ գիշերին, — յահեղն յայն, յերկարագոյնն և մթազինն գիշերաց՝ զոր թէ ծնողք 'ի գլուխ հանին: Եւ ահա լուսին ոռ վերջալոյս հարկանէր աղօտ աղօտ 'ի վերայ նահանջաբեկ ալեացն: Եղևկ ինձ. կորուսին և այլ արք զորդեակս իւրեանց. լացին և այլ կանայք 'ի վերայ անշնչապեալ չրթանց, և բերեալ 'ի տուն ցամաքեցուցին զնոսա. և տեսին զփայտն զալէկոծ՝ անկեալ եղեալ 'ի ծովափին՝ որ նաւակն էր երազասահ, — այլ աւուրը միով յառաջ. իսկ յերկրորդում մակընթացութեան ծովուն՝ տեսին զդրա-